

NANDA

klasifikace

- Využívání ošetrovatelské terminologie v ošetrovatelské péči a v ošetrovatelské dokumentaci má zásadní význam pro sestry působící ve všech oblastech zdravotní péče.
- **Standardizovaný ošetrovatelský jazyk** hraje stěžejní roli v pojmenování, komunikování, organizování a definování ošetrovatelství, stejně tak ve formalizování a strukturování ošetrovatelských znalostí a ošetrovatelské praxe.
- K hlavním benefitům využívání jednotného ošetrovatelského jazyka patří lepší komunikace mezi ošetrovatelskými profesionály a dalšími poskytovateli zdravotní péče, **jasné a srozumitelné formulace ošetrovatelských diagnóz a intervencí, transparentní přehled** ošetrovatelských intervencí zefektivňujících ošetrovatelskou péči, **systematičtější sběr dat pro hodnocení výsledků ošetrovatelské péče**, vyjasnění kompetencí sester, **zpřehlednění administrace péče**, využívání elektronického dokumentování poskytované péče.
- Standardizovaný ošetrovatelský jazyk odráží a vyjadřuje ošetrovatelskou činnost.

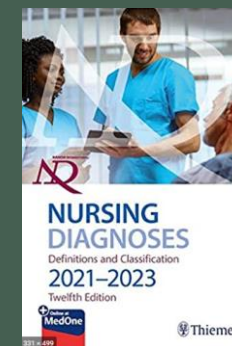
- Mezi nejrozšířenější standardizované ošetřovatelské terminologie patří taxonomie NANDA-I, NIC a NOC.
- Jejich historie je delší čtyřiceti resp. dvaceti let (NIC, NOC), v současné době jsou využívány pro dokumentování ošetřovatelské péče ve více než 20 zemích světa.
- V české ošetřovatelské praxi se však objevují velmi sporadicky, spíše výjimečně a zpravidla jen jako nekomplexní a nesystematické sady ošetřovatelských diagnóz postavené na subjektivním úsudku sester.

Standardní a mezinárodní terminologie oboru ošetrovatelství

- je diskutována a rozvíjena více než čtyřicet let.
- profesionálové poskytující ošetrovatelskou péči mají ve své kompetenci vyhledávání ošetrovatelských problémů uživatelů péče a také proto, že jsou kompetentní o vhodné ošetrovatelské péči rozhodovat.
- Ošetrovatelskou diagnostiku a plánování intervencí je nezbytné profesionálně formulovat a také dokumentovat.
- K precizní identifikaci problémů pacientů = ošetrovatelských diagnóz slouží mezinárodní diagnostický systém NANDA - International.
  - Předkládá standardizované názvy ošetrovatelských diagnóz s číselným kódem a jejich definicemi a současně nabízí přehled určujících znaků, souvisejících nebo rizikových faktorů diagnóz, podle jejichž přítomnosti lze u pacienta potvrdit výskyt konkrétní ošetrovatelské diagnózy a stanovit tak diagnostický závěr.
  - Precizní a doložitelný ošetrovatelský diagnostický závěr je podkladem k rozhodnutí o vhodných ošetrovatelských intervencích (činnostech), které u pacienta provádí tým ošetrovatelských profesionálů ve spolupráci s týmem dalších zdravotnických odborníků.

Primární zdroje

- k problematice ošetřovatelské diagnostiky jsou publikovány ve dvouletých intervalech nakladatelstvím Wiley - Blackwell pod názvem „NANDA - International Nursing Diagnoses: Definitions & Classification“
- primárním zdrojem pro klasifikace ošetřovatelských intervencí a výsledků ošetřovatelské péče jsou publikace
  - „Nursing Interventions Classification (**NIC**)“
  - a „Nursing Outcomes Classification (**NOC**)“ nakladatelství Mosby.
- NIC a NOC publikace vycházejí každé čtyři roky stále ve vyšších a aktuálnějších verzích.

Standardizované terminologie

- Jsou ve zdravotnictví užívány od r. 1850. Tehdy byla vytvořena Mezinárodní klasifikace nemocí - International Classification of Diseases, **ICD**, kterou plošně využívá lékařská praxe.
- rozvoj ošetrovatelských terminologií je podstatně mladší a vznikly mnohé specializované skupiny, které vytvářely terminologie odděleně. V současnosti zaměřují pozornost na formulování shodných/rozdílných charakteristik existujících terminologií.
- Americká asociace sester - **ANA**, American Nurses Association reagovala v roce 1989 na vývoj ošetrovatelských terminologií tím, že ustanovila komisi zaměřenou na databáze s názvem Steering Comitee on Databases. Komise vytvořila kritéria pro uznávání ošetrovatelských terminologií, jež v současné době vycházejí z ISO standardů pro terminologie. Terminologie uznané ANA jsou podrobeny přísnému procesu revize, čímž je zabezpečována jejich kvalita. K terminologiím uznaným ANA patří:

Minimum Data Sets - MDS

- Minimální/Základní soubory dat zdravotnické statistiky, USA (Westra et al., 2008, s. 259, 295).
- Obsahuje soubor dat, které mají standardizované definice s kódy.
- Tato data jsou shromažďována ke specifickým účelům.
- K popisu ošetrovatelské praxe slouží Nursing Minimum Data Set -**NMDS**, minimální/Základní soubor ošetrovatelských dat.

Referenční terminologie

- např. LOINC - Logical Observation Identifiers Names, Logické sledovací identifikátory jmen
- a SNOMED-CT - Systematized Nomenclature of Medicine – Clinical Terminology, Soustavné názvosloví medicíny – klinická terminologie.

Referenční terminologie jsou používány v klinických informačních systémech k tomu, aby propojily pojmy podobného významu. Umožňují odborníkům používat termíny vhodné pro jejich vlastní praxi.

Terminologie vzájemného vztahu

- jejichž předmětem je ošetrovatelská péče.
- Obsahují termíny používané sestrami k popisu a dokumentování ošetrovatelské péče o klienty.
- Do této kategorie terminologií patří např.
  - **NANDA** – International - North American Nursing diagnosis Association International,
  - **NOC** - Nursing Outcomes Classification a
  - **NIC** - Nursing Interventions Classification.
  - také klasifikace CCC - Clinical Care Classification, ICNP - International Classification of Nursing Practice, PNDS - Perioperative Nursing Data Set, OMAHA systém pro komunitní péči a dříve Home Health Care Classification, (Westra et al., 2008, s. 295).

Zevrubné terminologické klasifikace

- Zevrubné nebo úplné - comprehensive terminologické klasifikace obsahují termíny pro popis všech odborností a komponent ošetrovatelské praxe jako celku.
- Ke známým a v odborných textech autorů Coenen (2001), Nielsen (1997), Closkey (2000) a Nico (2001), často zmiňovaným zevrubným terminologickým projektům v ošetrovatelství patří:
  - NANDA – International - North American Nursing Diagnosis Association - International,
  - NIC - Nursing Interventions Classification, klasifikace ošetrovatelských intervencí
  - a NOC - Nursing Outcomes Classification, klasifikace ošetrovatelských výsledků.
- Představitelé tří uvedených projektů začali v roce 1997 kooperovat za účelem vytvoření seriózní a mezinárodně platné ošetrovatelské terminologie. Ta vznikla propojením výsledků tří klasifikací a směřuje k produktu s terminologicky a odborně korektním pojmoslovím ošetrovatelských diagnóz, cílů a intervencí ošetrovatelské praxe.
- V roce 2001 pak oficiálně vznikla Aliance 3N, propojení NANDA – International, NIC a NOC, která představuje efektivní vztah spolupráce mezi společenstvím NANDA a Centrem pro ošetrovatelskou klasifikaci a klinickou efektivitu Univerzity Iowa v USA - Center for Nursing Classification and Clinical Effectiveness.

Záměrem je poskytnout nelékařské zdravotnické praxi úplný systém klasifikace ošetrovatelských fenoménů = terminologie tak, aby byla využitelná v klinické praxi.

- pro dokumentování ošetrovatelské péče, která je vedena a organizována podle metody „ošetrovatelský proces“.
- přináší profesionální data o posouzení stavu naplňování lidských potřeb pacientem, o diagnostickém závěru naplňování potřeb, o plánování ošetrovatelské péče (intervencí a aktivit), o realizaci a vyhodnocování efektu péče.
- Ideální je, když jsou takové informace (data) uvedeny v elektronických dokumentačních - informačních systémech. Taková data lze statisticky zpracovat a lze vytvořit přehled incidence oš. problémů / diagnóz, množství realizovaných ošetrovatelských intervencí a aktivit, stejně jako sledování efektu péče či co a jak bylo v péči provedeno.

Tyto postupy je vhodné uplatnit i ve vzdělávání ošetrovatelských profesionálů a stejně tak jsou motivací k tématům ošetrovatelsky orientovaného výzkumu

NANDA - International

- je odborným společenstvím- asociací, jejímž posláním je podpora vývoje, zdokonalení, šíření a používání standardizované ošetrovatelské diagnostické terminologie - ošetrovatelských diagnóz.
- Organizace vznikla v roce 1982 z Národní konferenční skupiny - National conference Group, založené v roce 1973 u příležitosti historicky první americké národní konference o klasifikaci ošetrovatelských diagnóz.
- Vedení Národní konferenční skupiny se v roce 1973 ujala Marjory Gordon a v roce 1982, kdy byla skupina transformována v organizaci NANDA, se Gordonová stala její první prezidentkou a ve funkci setrvala až do roku 1988.
- S ohledem na celosvětově narůstající zájem o terminologii ošetrovatelských diagnóz byla v roce 2002 přejmenována na NANDA - International [online 2011-11-20].
- Od svého vzniku asociace NANDA-Int. schválila přes 200 diagnóz pro aplikaci v klinické praxi, pro testování, zpřesňování a vytvořila mezinárodní síť.

Vývoj taxonomií NANDA diagnostiky

- Odborné zdroje (McCloskey-Dochterman a Jones, 2003) uvádějí, že taxonomie třídí pojmy na základě jejich podobnosti do systematických konceptuálních rámců.
- Cesta k takovému strukturovanému uspořádání všech pojmů ošetrovatelské diagnostiky byla zahájena v roce 1977. Tehdy pod vedením Callisty Roy začal pracovat tým, který se soustředil na vývoj organizačního systému diagnostické terminologie - na vývoj taxonomické struktury.
- V současnosti jsou známy dvě taxonomie NANDA, které jsou označovány jako **taxonomie I a taxonomie II**.
- S ohledem na nezbytnost kontinuálního zdokonalování obsahu NANDA klasifikace jsou očekávatelné návrhy k úpravám třídění diagnostických pojmů. Na konferenci NANDA – Int. v roce 2010 v Sao Paulu v Brazílii byly předsedkyní taxonomického výboru Gunn von Krogh z Norska představeny hlavní myšlenky související s přípravou taxonomie III.

Vzorce lidských reakcí – struktura taxonomie I

- V roce 1982 byl prezentován rámec diagnostické terminologie, který nazvaly Patterns of Unitary Man (Humans) - Vzorce unitárního člověka.
- Později byl název upraven na Vzorce lidských reakcí. (Gordon, 2002) Strukturou diagnostické terminologie byly tyto vzorce:
  - 1/ výměna,
  - 2/ komunikace,
  - 3/ vztahování,
  - 4/ oceňování,
  - 5/ výběr,
  - 6/ pohyb,
  - 7/ vnímání,
  - 8/ vědění a
  - 9/ cítění.
- Vzorce tvořily strukturu taxonomie I, která byla poprvé publikována v roce 1987. Do jednotlivých vzorců byly řazeny v tu dobu vyvinuté a schválené diagnostické pojmy. V poslední NANDA publikaci, která byla strukturována podle Vzorců lidských reakcí, bylo uvedeno 148 ošetřovatelských diagnóz. Pro klinickou praxi se později ukázaly jako málo senzitivní a přehledné.

- To vedlo autorku Gordon ke tvorbě Funkčních a dysfunkčních Vzorců zdraví.
- Vzorec zdraví je podle Gordon definován jako chování člověka ke svému zdraví v průběhu času.
- Komplex Vzorců zdraví pak představuje sumu variant chování, které je ovlivněno životním stylem jedince, rodiny, komunity.
- Posouzení pacienta, tedy zjištění, jak jednotlivé Vzorce zdraví u klienta vypadají, vede k identifikaci:
  - funkčních Vzorců zdraví,
  - dysfunkčních Vzorců zdraví a
  - potenciálně dysfunkčních Vzorců zdraví.
- Jedenácti čtený soubor Vzorců zdraví specifikuje oblasti pro sběr dat (informací) o pacientovi a dává jim dle Gordonové standardní strukturu.

Úkole zdravotníků

- při posuzování zdravotního stavu klienta konstatovat, zda jsou jeho Vzorce zdraví **funkční (účelné)** a nalézt ty, které jsou **dysfunkční** nebo **potenciálně dysfunkční**.
- Gordonové struktura pro posouzení, která byla poprvé publikována v roce 1974, obsahuje jedenáct zdravotních vzorců - Vzorců zdraví. Patří k nim:
  - 1. Vzorec vnímání zdraví – management zdraví,
  - 2. Vzorec nutriční – metabolický,
  - 3. Vzorec eliminace,
  - 4. Vzorec aktivit – cvičení,
  - 5. Vzorec spánku – odpočinku,
  - 6. Vzorec poznávání – vnímání,
  - 7. Vzorec vnímání sebe sama – sebepojetí,
  - 8. Vzorec role – vztahy,
  - 9. Vzorec sexuálně – reprodukční,
  - 10. Vzorec zvládání zátěže – odolnost vůči stresu,
  - 11. Vzorec hodnoty – víra (přesvědčení).

13 diagnostických domén

struktura taxonomie II

- Taxonomie I byla průběžně revidována a v roce 1994 rozhodl výbor pro taxonomii o nezbytnosti vytvořit pro diagnostické pojmy novou strukturu.
- Ze čtyř návrhů bylo jako podklad pro novou taxonomii vybráno dílo autorky Gordonové - Funkční vzorce zdraví. S jejím svolením byla první taxonomie modifikována a prezentována v roce 1998 na třinácté výroční konferenci v St. Louis, USA. Následně prošel nový systém třídění diagnóz řadou revizí a úprav a až v roce 2003 byla taxonomie II se třinácti diagnostickými doménami publikována.

- Taxonomie má tři úrovněovou strukturu.
- Skládá se z domén, tříd a ošetrovatelských diagnóz.
  - Doména je nejvyšší a nejabstraktnější úrovní taxonomie,
  - třída je druhou úrovní, ve které jsou seskupeny pojmy - názvy ošetrovatelských diagnóz a jejich charakteristiky.
  - Třetí úrovní taxonomie je ošetrovatelská diagnóza. Je definována jako klinický úsudek o odpovědi jedince, rodiny nebo komunity na aktuální či potenciální zdravotní problémy/životní procesy; klinický úsudek poskytuje východisko pro výběr ošetrovatelských intervencí, aby u klienta bylo dosaženo takových výsledků, za které je sestra zodpovědná. (NANDA International, 2008)

NIC

– Nursing Interventions Classification

- Klasifikace ošetrovatelských intervencí NIC patří mezi projekty vedené Centrem pro ošetrovatelskou klasifikaci a klinickou efektivitu - Center for Nursing Classification and Clinical Effectiveness Univerzity Iowa ve Spojených státech Amerických.
- Jednotlivé NIC ošetrovatelské intervence navazují na diagnostický závěr vyjádřený NANDA-Int. terminologií.
- Intervence jsou řazeny ve tři úrovně taxonomické struktury
  - Nejvyšší abstraktní úroveň představují domény,
  - střední úroveň abstrakce je reprezentována třídami
  - a úroveň z pohledu abstrakce nejnižší patří vysoce konkrétním ošetrovatelským intervencím se sumou aktivit.
- K sedmi doménám patří: 1/ doména fyziologická základní, 2/ fyziologická komplexní, 3/ behaviorální, 4/ bezpečí, 5/ rodiny, 6/ zdravotního systému a 7/ doména komunity.
- Uvnitř domén je strukturováno 30 tříd a v nich pak jednotlivé ošetrovatelské intervence.
- Domény, třídy i intervence jsou opatřeny definicemi a každá intervence má specifický čtyřčíselný kód.

Využitelnost

System NIC má široké užití.

Je využitelný v ošetrovatelské dokumentaci, při komunikaci o péči i k hromadění dat o ošetrovatelské praxi napříč zdravotními systémy a odděleními.

Je vhodný ke sledování efektivnosti ošetrovatelské péče, k produktivnímu měření a kompetentní evaluaci poskytované ošetrovatelské péče a je rovněž vhodný jako podklad k úhradě výdajů za poskytnuté služby.

Klasifikaci lze také doporučit jako vhodný materiál pro konstrukci studijních předmětů zaměřených na ošetrovatelskou péči navazující na NANDA diagnostický závěr.

NIC systém nabízí dvě kategorie intervencí - přímé a nepřímé.

Soubor intervencí je orientován na jedince, rodinu nebo komunitu.

- Mezi intervence určené jedinci patří například Regulace tělesné teploty č. 3900,
- k intervencím orientovaným na rodinu patří Podpora soudržnosti rodiny č 7100.
- Jako příklady intervencí pro komunitu lze uvést Rozvoj zdraví komunity č. 8500 nebo Management prostředí komunity č. 6484

V rámci přímých intervencí ošetrovatelské péče jsou uvedeny:

- intervence fyziologické, např. intervence Management acidobazické rovnováhy č. 1910 b)
- psychosociální, např. intervence Redukce úzkosti č. 5820
- léčebné, např. intervence Management hypoglykémie č. 2130
- preventivní, např. intervence Prevence pádu č. 6490, Management prostředí: prevence násilí č. 6487
- intervence na podporu zdraví, např. intervence Podporování cvičení č. 0200

Intervence nepřímé ošetrovatelské péče vycházejí převážně z ordinace lékařů, patří mezi ně například

- intervence Vedení akutní karty č. 7660, která obsahuje aktivity konané za účelem monitorování a zaznamenávání parametrů intenzivního sledování stavu klienta ve stanovených časových intervalech.
- intervence Podávání léčiv per os č. 2304.

NOC

– Nursing Outcomes Classification

- Klasifikace výsledků ošetrovatelské péče - NOC je zevrubnou taxonomií výsledků dosažených u klienta, které byly ovlivněny intervencemi ošetrovatelské péče.
- NOC klasifikace poskytuje standardní slovní zásobu měřitelných sledovaných fenoménů.
- Struktura taxonomie NOC je členěna do tří úrovní:
  - domény - 7 domén označených arabskými číslicemi,
  - třídy - 31 tříd označených velkými písmeny abecedy
  - výsledky ošetrovatelské péče
- Každý výsledek ošetrovatelské péče má standardizovaný název, definici a čtyř místný číselný kód. Je k němu vyvinuta měřicí škála - pěti bodová škála Likertova typu nebo kombinace škál.
- Ke každému NOC výsledku je uvedena skupina indikátorů – pravidelně sledovaných fenoménů, které identifikují stav klienta ve vztahu k výsledku péče.

V rámci hodiny cvičení ve dnech 16. a 23.4. 2021 prostudujte kap 1 (str. 43) v zasláném dokumentu NANDA.

Najděte význam Určujících znaků, Souvisejících faktorů a Rizikových faktorů. Stanovte u svého pacienta (odevzdaná anamnéza) 3 oš. dg. dle systému NANDA (tedy včetně UZ a SF) a pošlete do odevzdávárny.

